

8. Процевський О. І. Функції трудового права в сучасних умовах господарювання. – Право України. – 2011. – № 2 – С. 223–235.
9. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. – К., 1994. – 377 с.
10. Общая теория права и государства : учебник / Под ред. О-28 В. В. Лазарева. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2001. – 520 с.
11. Радько Т. Н. Методологические вопросы познания функций права – Волгоград : НИИРИО ВСШ МВД СССР, 1974. – 151 с.
12. Общая теория государства и права : учебник для вузов / Владик Сумбатович Нерсисянц / – М. : ИНФРА-М, 1999. – 535 с.
13. Киселев И. Я. Трудовое право России и зарубежных стран. Международные нормы труда. – М. : Изд-во Эксмо. – 2005. – 425 с.
14. Щербина В. І. Функції трудового права : монографія / В. І. Щербина. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2007. – 425 с.
15. Теорія держави та права. Академічний курс : підручник / Под. ред. О. В. Зайчук. Н. М. Оніщенко – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 206 с.
16. Словник української мови : в 11 томах. – Том 3, 1972. – С. 182.
17. Матюх С. А. Удосконалення системи оплати праці в Україні на основі використання досвіду країн Європейського Союзу : ...автореферат на здобуття ступеня кандидата економічних наук : 08.00.07 / Матюх Сергій Анатолійович – Л., 2007. – 24 с.
18. Завіновська Г. Т. Економіка праці : навчальний посібник. – К. : КНЕУ, 2000. – 200 с. ISBN 966-574-197-7.
19. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. – М. : Социалистическая литература. – 1966. – 183 с.
20. Полный словарь иностранных слов, вошедших в употребление в русском языке. – Попов М., 1907 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_fwords/30998/
21. Теория права и государства. Проблемы теории права и государства. Вопросы и ответы / Протасов В. Н. – М. : Новый Юрист, 1999. – 240 с.

УДК 349.2

СУЧАСНЕ ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

THE CURRENT DEFINITION OF CONTROL SYSTEM BY A LABOUR PROTECTION

Чудовський В.І.,

*здобувач кафедри трудового та господарського права
Харківського національного університету внутрішніх справ*

У статті автор проводить аналіз діючого законодавства та існуючих думок науковців щодо надання сучасного визначення системи управління охороною праці.

Ключові слова: управління, охорона праці, суб'єкт, об'єкт, безпека, держава, працівник.

В статье автор проводит анализ действующего законодательства и существующих мнений ученых для современного определения системы управления охраной труда.

Ключевые слова: управление, охрана труда, субъект, объект, безопасность, государство, работник.

In the article the author conducts the analysis of current legislation and existent opinions of scientists for the modern decision of control system by a labour protection.

Key words: management, labour protection, subject, object, safety, state, worker.

Метою даної статті є аналіз діючого законодавства та існуючих думок науковців щодо надання сучасного визначення системи управління охороною праці в нових умовах господарювання.

Загальновідомо, що економічне зростання держави автоматично ще не призводить до її збалансованого соціального розвитку. Тому, безперечно, однією з найважливіших цілей будь-якого суспільства є подальше поліпшення рівня і якості життя населення, створення країни, зручної для людей. «Одним з засобів досягнення цієї мети є забезпечення сприятливих умов для інтелектуального, професійного та фізичного вдосконалення людини. Це багато в чому залежить від того, наскільки безпечними будуть умови нашого щоденного існування, наскільки шляхи розвитку економіки будуть погоджені з необхідністю забезпечення безпеки в усіх галузях технології: в створенні безпечних технологій та виробництв, забезпеченні безпеки небезпечних виробничих об'єктів, в охороні праці на кожному робочому місці та захисті навколишнього середовища» [1, с. 434].

Продовжуючи це, можна зазначити, що досягнення стандартів безпеки праці, які б відповідали вимогам провідних світових держав, є можливим лише тільки

за допомогою результативної співпраці суб'єктів трудового права в сфері регулювання охорони праці, інакше кажучи, шляхом впровадження сучасної ефективної системи управління охороною праці.

Енциклопедичний словник під терміном «управління» визначає елемент, функцію організованих систем різної природи (біологічних, соціальних, технічних), що забезпечує збереження їх певної структури, дотримання режиму діяльності, реалізацію їх програм і цілей [2, с. 1401]. Відповідно до Універсального словника-енциклопедії, під управлінням слід розуміти дію на певний процес (об'єкт управління) з метою забезпечення бажаного його перебігу [3, с. 1399].

У спрощеному вигляді будь-яка система управління – це сукупність суб'єкта управління та об'єкта управління, що знаходяться у певному середовищі та інформативно зв'язані між собою. В суб'єкті управління можна виділити два органи – управляючий та виконавчий. Управління завжди здійснюється заради досягнення певної мети, в нашому випадку – заради створення належних, безпечних та здорових умов праці.

У свою чергу М. С. Петрова, С. В. Петров та С. М. Вольхин під управлінням охороною праці визначають

процес організованого впливу на об'єкти управління з метою дотримання нормативних вимог безпеки. На думку вчених, головною метою управління охороною праці є вдосконалення організації роботи по забезпеченню безпеки, зниженню травматизму та аварійності шляхом вирішення комплексу задач зі створення безпечних та нешкідливих умов праці, учбово-профілактичному та санітарно-побутовому обслуговуванню працюючих [4, с. 30-31]. Управління охороною праці здійснює цілеспрямовану дію на систему «людина-виробництво», що являє собою всю сукупність елементів, з якими людина взаємодіє в процесі праці і які можуть чинити на неї відповідний вплив [5, с. 30-31].

Професор З. М. Яремко при цьому зазначає, що в сучасних умовах господарювання діяльність у галузі охорони праці передбачає взаємну відповідальність держави, власника підприємства та працівника за створення і забезпечення здорових і безпечних умов праці, тому обґрунтованими є три рівні управління охороною праці: державне управління, управління власником підприємства та управління з боку працівників [6, с. 26].

Є. В. Котов під державним управлінням охороною праці розуміє діяльність органів законодавчої, виконавчої влади та місцевого самоврядування по забезпеченню безпеки праці, збереженню життя, здоров'я та працездатності людей на виробництві через формування та впровадження правових, соціально-економічних, організаційно-технічних та медико-профілактичних заходів, методів і засобів. Воно є підсистемою в системі державного соціально-економічного управління і передбачає розвиток чинної системи управління в державі, регіонах, галузях, на виробництві, забезпечує їх взаємодію та сприяє сполученню та поєднанню їх інтересів у сфері охорони праці на підставі розширення повноважень і підвищення відповідальності за вирішення поточних та перспективних проблем охорони праці. Принципами державного управління охороною праці є: попереджувальний характер управлінської діяльності щодо виникнення виробничих ризиків у трудовому процесі; орієнтація на можливий і реально досяжний рівень охорони праці; забезпечення реалізації законодавчо закріплених прав і гарантій у сфері охорони праці; комплексний соціальний захист працюючих; економічна зацікавленість у діяльності (поведінці) щодо забезпечення охорони праці; гласність та інформаційна відкритість у сфері охорони праці; чіткий розподіл відповідальності за незабезпечення (недодержання) вимог охорони праці між роботодавцем і працівником, невідворотність покарання; наукове забезпечення управління охороною праці [7, с. 9].

Управління охороною праці на підприємстві, на думку В. М. Москальової, є сукупність дій службовців, що здійснюються на підставі постійного аналізу інформації про стан охорони праці в структурних підрозділах. Управління охороною праці має на меті надати цій сфері діяльності комплексного й планового характеру щодо поліпшення умов праці, запобігання травматизму, профзахворюванням, пожежам, аваріям, ДТП та іншим негативним наслідкам. Управління охороною праці повинно мати такі основні елементи: орган управління; виконавчий орган; об'єкт, яким управляють; вхідну та вихідну інформацію, прямий та зворотний зв'язок [5, с. 9]. Російські науковці М. С. Петрова, С. В. Петров та С. М. Вольхин зазначають, що в сучасних умовах

є можливим перехід на новітні принципи управління охороною праці в організаціях. Поступово розвиваються ринкові відносини, що передбачають необхідність формування нового переходу до управління охороною праці, який відрізнявся би від існуючого в централізованій економіці.

Визначення системи управління охороною праці на нормативному рівні закріплене в Рекомендаціях щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці [8], розроблених з метою сприяння суб'єкту господарювання щодо досягнення такого рівня охорони праці на виробництві, що відповідає мінімальним вимогам до забезпечення безпечних та здорових умов праці найманих працівників, які встановлені законодавчими та іншими нормативно-правовими актами з охорони праці.

Відповідно до зазначеного нормативного акту, система управління охороною праці визначається, як частина загальної системи управління організацією, яка сприяє запобіганню нещасним випадкам та професійним захворюванням на виробництві, а також небезпеки для третіх осіб, що виникають у процесі господарювання, і включає в себе комплекс взаємопов'язаних заходів на виконання вимог законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці [8].

Російський спеціальний нормативно-правовий акт ГОСТ Р 12.0.006-2002 «Загальні вимоги до управління охороною праці в організації» визначає під системою управління охороною праці частину загальної системи управління (менеджменту) організації, яка забезпечує управління ризиками в галузі охорони здоров'я та безпеки праці, що пов'язані з діяльністю організації. Система включає: організаційну структуру; діяльність з планування; розподіл відповідальності; процедури, процеси та ресурси для розробки, впровадження, досягнення цілей, аналізу результативності політики заходів з охорони праці в організації.

Сучасна наукова думка під системою управління охороною праці розуміє сукупність суб'єкта та об'єкта управління, які на підставі комплексу нормативної документації проводять цілеспрямовану, сплановану, послідовну діяльність з метою забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці [9, с. 96]. В. Ц. Жидецький, В. С. Джигирей, О. В. Мельников пишуть: «Система управління охороною праці – це сукупність органів управління підприємством, які на підставі комплексу нормативної документації проводять цілеспрямовану, сплановану діяльність щодо здійснення завдань і функцій управління з метою забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці. Створення системи управління охороною праці здійснюється шляхом послідовного визначення мети і об'єкта управління, завдань і заходів щодо охорони праці, функцій і методів управління, побудови організаційної структури управління, складання нормативно-методичної документації. Головна мета управління охороною праці є створення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці, покращення виробничого побуту, запобігання травматизму і профзахворюванням» [10, с. 96].

Підсумовуючи проведений вище аналіз нормативних актів, а також позицій науковців, дозволяє надати наступне узагальнююче визначення системи управління охороною праці:

Система управління охороною праці – це частина загальної системи управління, що створюється роботодавцем, з метою забезпечення здорових, безпечних і високо-

продуктивних умов праці, яка включає в себе комплекс взаємопов'язаних заходів на виконання вимог законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Трудове право України : Академічний курс : підручн. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. Я. Буряк, З. Я. Козак та ін. ; за ред. П. Д. Пилипенка. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 536 с.
2. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А. М. Прохоров. – 4-е изд. – М. : Сов. Энциклопедия, 1989. – 1632 с.
3. УСЕ Універсальний словник-енциклопедія / Гол. ред. ради чл.-кор. НАНУ М. Попович. – 2-ге вид., доп. – Київ : ПВП Всеуито, 2001, Львів : ЛДКФ Атлас, 2001. – 1575 с.
4. Петрова М. С., Петров С. В., Вольхин С. Н. Охрана труда на производстве и в учебном процессе : учебное пособие / Петрова М. С., Петров С. В., Вольхин С. Н. : ЭНАС ; Москва; 2006.
5. Москальова В. М. Охорона праці. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / В. М. Москальова. – Рівне : НУВГП, 2009 – 247 с.
6. Охорона праці : навч. посіб. за ред. проф. З. М. Яремка. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 68 с.
7. Механізм формування та реалізації державного управління охороною праці : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.02.03 / Є. В. Котов ; НАН України. Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2002. – 20 с.
8. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці, затверджені Державним комітетом України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду // Охорона праці та соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві. – 2008. – 03. – № 3.
9. Основи охорони праці : підручник. 2-ге видання, доповнене та перероблене. / К. Н. Ткачук, М. О. Халімовський, В. В. Зацарний, Д. В. Зеркалов, Р. В. Сабарно, О. І. Полукаров, В. С. Коз'яков, Л. О. Мітюк. За ред. К. Н. Ткачука і М. О. Халімовського. – К. : Основа, 2006 – 448 с.
10. Жидецький В. Ц., Джигирей В. С., Мельников О. В. Основи охорони праці : підручник / Жидецький В. Ц., Джигирей В. С., Мельников О. В. – Вид. 5-те, доповн. – Львів : Афіша, 2000. – 350 с.

УДК 349.3:35.087.431.3

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ПЕНСІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН ПО ІНВАЛІДНОСТІ

THE LEGAL STATUS OF THE PENSION FUND OF UKRAINE AS THE SUBJECT OF LEGAL DISABILITY RETIREMENT LAW RELATIONSHIPS

Шлапко Т.В.,

*асистент кафедри цивільно-правових дисциплін та банківського права
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»*

У статті проаналізовано особливості правового статусу Пенсійного фонду України як суб'єкта пенсійних правовідносин по інвалідності. З'ясовано його права та обов'язки в матеріальних та процедурних пенсійних правовідносинах по інвалідності. Виявлено проблематику правового регулювання відповідальності Пенсійного фонду України у випадку порушення права на пенсію по інвалідності.

Ключові слова: зобов'язаний суб'єкт, правовий статус Пенсійного фонду України, права та обов'язки Пенсійного фонду України, відповідальність Пенсійного фонду України, пенсійні правовідносини по інвалідності.

В статье проанализированы особенности правового статуса Пенсионного фонда Украины как субъекта пенсионных правоотношений по инвалидности. Выявлены его права и обязанности в материальных и процедурных пенсионных правоотношениях по инвалидности. Выявлено проблематику правового регулирования ответственности Пенсионного фонда Украины в случае нарушения права на пенсию по инвалидности.

Ключевые слова: обязанный субъект, правовой статус Пенсионного фонда Украины, права и обязанности Пенсионного фонда Украины, ответственность Пенсионного фонда Украины, пенсионные правоотношения по инвалидности.

This article analyzes the features of the legal status of the Pension Fund as the subject of Legal Disability Retirement Law Relationships. The author explores and develops its (Pension Fund's) rights and duties in Material, Procedural and Legal Disability Retirement Law Relationships. The problems of legal regulations of Pension Fund's responsibility in case of violation of the Right for Disability Pension are revealed.

Key words: Authorized and Responsible Party (subject), the Legal Status of the Pension Fund of Ukraine, the rights and obligations of the Pension Fund of Ukraine, the Ukrainian Pension Fund's responsibility, the Legal Disability Retirement Law Relationships.

Постановка проблеми. На сьогодні державна пенсійна система України знаходиться у процесі формування. І найбільш істотні зміни відбулися в обов'язковому пенсійному страхуванні. За пенсійної реформи органи пенсійного забезпечення неодноразово зазнавали організаційних перетворень. Основним зобов'язаним

суб'єктом національної пенсійної системи є Пенсійний фонд України (далі – ПФУ). В рамках державної пенсійної системи складаються різні групи правовідносин, суб'єктом яких він виступає. З прийняттям Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – базовий Закон) [1] законодавчо